

De Heraut

voor de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 98, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 30 Mei 1915. N°. 1949.

Abonnementprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegoten door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Van de Voleinding.

CLXXI.

VIJFDE REEKS.
XXXIII.

Want wij kennen Hem die geschilderd heeft: Mijne is de wrede, ik zal het vergelden, meekt de Heere; en wederom: De Heere zal zijn volk oordeelen.
Vreeslijk is het, te vallen in de handen des levenden Gods.
Hebreërs 10: 30, 31.

Geheel ten einde gebracht intusschen was de vernietiging van den Joodschen Volksstaat met de inneming en verwoesting van Jeruzalem en van den heiligen tempel nog niet. Hiertoe zou 't eerst ruim een eeuw later komen. Niet dat Jeruzalem zich tijdelijk weder oprichtte, maar in het heilige land zelf hield het verzet stand, en van buiten af uit de Verstrooijing was dit verzet op alle manier gesteund. Al wat Jood was voelde zich over wat aan stad en tempel was misdaan, gekwetst en gegriefd. Woede bezield Jood en Joodgenoot, als ze aan de gruwelen dachten, waarvan Sion gewaagde. De hoop op eendrachtige overwinning was nog in 't minst niet opgegeven, en onder Bar Chochba nam het verzet zelfs nog een oogenblik een politiek-georganiseerd vorm aan. Toch doorzag men te Rome zeer wel, dat dit slechts op een nabloeden kon neerkomen. Met Jeruzalems val en ont-hellinging was de kern van den Volksstaat te niet gedaan, en de ader van het volks-leven doorsneden. Vandaar dan ook, dat de Romeinen hun triomf over Jeruzalem met zoo schitterende jubel gevierd hebben. Die hooge triomf zou echter eerst in Rome zelf gevierd worden, en niet aanstonds konden Titus en Vespasianus daarvan optrekken. Titus, die de man was, aan wien Rome de volbrenging en het gelukken van het groote oorlogseisde te danken had, trok zich daarom tijdelijk terug naar Caesarea Philippi, diezelfde stad, in wier tuinen Jezus aan zijn discipelen het eerst zijn naderenden kruisdood had aangekondigd. De overblijfsels ervan zijn nog in Hauran om hun pracht te bewonderen. Slechts één legioen, het Tienste, had Titus in Jeruzalem achter gelaten, en het grootste gedeelte van de Jeruzalems buit maakte troepen had hij, dichter bij, in het andere Caesarea, dat aan de Middellandsche zee lag, voorloopig weggeborgen. Natuurlijk moest dit alles straks naar Rome overgebracht worden, om den glans van zijn triomftocht te verhoogen, maar hiervoor moest het juiste oogenblik worden afgewacht. Toch belette dit niet, dat thans reeds in Azië zelf triomftochten in het klein gehouden werden. Dit deed Titus dan ook in de beide Caesarea's, eerst in Caesarea Philippi, en daarna in Caesarea aan de zee. Een eigenlijke optocht bleef hierbij uit, maar de zegepraal werd met echt-heidensche spelen gevierd, waarbij de gevangen genomen Joden, als instrumenten tot volksvermaak, genoodzaakt werden elkaander in de arena met zwaard, lans en net te bevechten, tot de dooden in het worstelperk lagen neergestrekt. Had men van deze zwaardvechters genoeg, dan liet men de tijgers en leeuwen in het worstelperk binnen, en liet de Joden door deze woeste dieren bespringen en straks afmaken. Zoo zeer viel dit zelfs in den smaak van de heidensche bevolking, dat Titus zich de moeite gaf om te Berytus, en hoogerop in Syrië, nogmaals gelijke vertooning te geven, en telkens waren het weer eenige honderden gevangen Joden die als slachtoffers hierbij dienst deden. Doch ook buiten deze spelen werd er op allerlei manier duchtig onder de Joden genoot, en ook werden ze bij massa als slaven verkocht, meest voor prijzen lager dan men voor een klein rund betaalde.

Dit alles echter was nog pas 't voorspel van den grooten triomftocht, die in Rome zelf zou gevierd worden, en waarvoor zeventien honderd uitgelezen Joodsche soldaten van hooge stature en schoone Oostersche physionomie bijtijds werden uitgezocht, en naar Rome opgezonden. Dien triomf vierden Vespasianus en Titus samen in één optocht, ook al hadden ze verlof gekregen elk apart in Rome te triomfeeren. Blijkbaar stelden ze er prijs op, dat de heugenis van den grooten triomf, in Azië behaald, diepen indruk in de Keizerlijke hoofdstad zou maken, en veel hiervan zou zijn teloor gegaan, zoo men den triomf in tweeën gedeeld had. Daardoor werd nu alles op één worp gezet, maar nu was de optocht dan ook van zeldzame schittering en indrukwekkenden historischen zin. De menschenmassa die was toegevoerd om van dezen triomftocht te genieten, overtrof dan ook alles wat men vroeger van dien aard te Rome aanschouwd had. Allerlei van heinde en ver, vooral uit

Azië, saamgegaarde monumenten en kunstwerken, met sierlijk uitgedoste afgodsbeelden, op de schouders getooscht door Oostersch-gekleede priesterhulpers, gingen aan den eigenlijken stoet vooraf, tot in den stoet zelf allereerst de voornaamste gevangenen aankwamen. Ze wandelden in den stoet niet als vrije mannen, maar met boeien om hand en arm, en ze waren met opzet in zeer opzichtelijke kleeding gestoken, opdat ze in het oog zouden loopen. Kunstig saamgesteld had men nu bij elk van deze hoofdpersonen stellingen die op wien reden, en die saam drie verdiepingen hoog allerlei voorstellingen gaven van wat in het vijandig land bij de gevangenneming van deze hoofdpersonen was voorgevallen. En deze tooneelachtige voorstellingen waren ditmaal met zoo zeldzame zorg bewerkt, en zoo overgelukkig uitgevallen, dat het volk er in genoot, alsof 't bij de heidenfeiten zelf tegenwoordig was. Zoo was schier elk hoofdgevecht en ook de inneming van bijna alle steden in beeld gebracht, en wat er dan nog verhoogde realiteit aan gaf, was de vaste gewoonte der Romeinen om den vijandigen veldheer die zulk een stad verdedigd had, maar ten leste zich moest overgeven, in eigen persoon te laten paraderen naast het tableau dat op zijn gevangenneming betrekking had. Was deze reeks voorbij, dan volgde daarbij de uitstalling van den veroverden buit, waaronder de eerste plaats werd ingenomen door wat men geroofd had uit den Tempel op Sion. Vooral de kandelaren van volgoud die in het Heilige hadden gelonkerd, en meer nog de Tafel der toonbroden die insgelijks van enkel goud was, prikkelden de verbeelding, om zich een denkbeeld van Oostersche pracht te maken. Een weelde waarbij ten slotte zonderling het Wetboek afstak, dat toch eigenlijk in nog dieper zin dan Tafel en Kandelaren symbool was van wat het Joodsche volk bij zijn ondergang bezield.

Vooral ook het lot dat Simon bar Giora trof, maakte indruk. Hij toch werd van de Tarpeische rots naar beneden geworpen, en al 't volk juichte toen de heraut uitriep, dat de man die de legioenen had durven weerstaan, vermoord in de diepte neerlag. Bij den tempel van Jupiter Capitolinus werden toen de dankoffers gebracht. Tot in het uiterste toe moest de neerlaag van Jehovah en de triomf van het Heidendom gevierd worden, en na die heilige offers werd toen deze dag van glorie tot diep in den nacht door banketten, theatrale voorstellingen, en danspartijen besloten. Het Heidendom had getriomfeerd.

Doch daarmee was de jubel nog niet ten einde. De heugenis aan dezen zeldzamen en geheel eenigen triomf moest duurzaam verbeeldd worden. Vandaar dat Vespasianus, die als Keizer triomfeerde, een tempel voor den Vrede stichtte, en bovendien liet hij aan den voet van den Palatijnischen heuvel een prachtige triomfboog oprichten, die hoe ook geschilderd en gehavend, nog altoos zich te Rome welft, en de herinnering aan Jeruzalems ondergang vereeuwigd. Natuurlijk is thans van de Tafel der toonbroden, van de Kandelaren, van het Wetboek enz. niets meer over, maar die poort staat er nog, en op die poort ziet men nog de priesters en Levieten afgebeeld, die met de heilige religie in Jeruzalem's tempel doende zijn. En wat zoo alles zegt, in dien triomfboog leest men nog het hooghartig opschrift: «Deze boog is hier gezet ter ere van den Imperator Titus, die het volk der Joden heeft ten onder gebracht, en ten slotte de stad Jeruzalem verdeeld heeft, welke nu eeuwen gedurende door alle koningen, veldheeren en volken van voorneem of vruchteloos belegerd is of ten eenenmale ongerept was gelaten.» Nooit en nimmer hebben de Joden in hun verstrooijing dezen hoorn vergeten, en op den negende van de maand Ab houden ze nog steeds den grooten Vastendag, die alleen door den grooten Verzoendag in gestrengheid overtroffen wordt. De echte Jood zit dien dag neer op den vloer van zijn vertrek, en leest bij een nietig was-pitken zijn gebeden. Hij doet dit in een morgendienst, in een middagdienst en in een avonddienst, en in den avonddienst heet 't dan met jammerlijken klaagtoon uit Psalm 139: «Aan de rivieren van Babel daar zaten wij en weenden!»

Zoo scheen 't dan in Rome de finale geweest te zijn, en toch, gelijk we reeds opmerkten, was dit volstrekt nog niet het geval. Nog meer dan honderd jaren na de verwoesting van Jeruzalem heeft het wild en woest verzet nog stand gehouden, met name in Palestina zelf. In twee groote oproeren speelde dit treuspel zich af. Het broeipunt van dit tweedelijk

nieuw verzet werd nu Tiberias; de nieuw gestichte stad aan het meer van Genesareth, die nog in zekeren bloei verkeerde, en na den val van Jeruzalem door de gevluchte Schriftgeleerden als schoolplaats werd uitgekozen. Vooral de Jigging van Tiberias in Galilea dekte haar. Titus had zijn duchtigen kamp vooral om Jeruzalem gevoerd. Vandaar dat Galilea betrekkelijk ongemeend was gebleven, en zelfs in talrijke scharen de personen van aanzien hier in Galilea toevlucht hadden gezocht en gevonden. Toch kan men niet zeggen, dat juist van die Schriftgeleerden in Tiberias de aandrang tot nieuw verzet tegen Rome is uitgegaan. Vooral na Jeruzalems val had zich een meer gematigde geest, in den zin van Rabbi Hillel, van veel Schriftgeleerden meester gemaakt. Deze zagen het doelooze van nieuwen opstand in, en achtten zich gelukkig zoo ze het uiteengeslagen Joodsche volk maar weer onder de Wet en onder hun uitleggingen van de Wet verenigen konden. Veeleer moest dan ook gezegd, dat de prikkel tot nieuw verzet opkwam, toen het oude geslacht dat de weenen van Jeruzalem had mededoorleefd, was weggestorven. Eerst in 115 begon er in streek na streek rumoer wakker te worden. Het was het jongere geslacht, dat den zwaren druk van Jeruzalems val niet zelf mee doorleefd had, en dat niet begreep waarom men maar stil bleef zitten. Zoo zelfs, dat bijna gelijktijdig de ontevredenheid uitbrak in het Heilige land, langs de Aziatische en Afrikaansche kust en zelfs op Cyprus. Niet lang meer of de halve omtrek van de Gude wereldzee stond in vuur en vlam, en de Parthen, hiervan het gerucht opvangende, sloten zich, waar het pas gaf, zelfs bij de Joden aan, om, ware het mogelijk, saam met hen de Romeinsche wereldheerschappij te overveligen. Toch was geheel deze beweging meer een opstuwende golf, van de geesten, dan dat er werkelijk kracht achter schoot. Het ontbrak aan organisatie, aan plichtsbef, aan overleg, aan wapening; en terstond was te doorzien, dat, zoodra de Romeinen er met hun legioenen op in hieuen, geheel deze actie zou zijn terneergeslagen, gelijk dan ook onder de aanvoering van den veldheer Marcus Turbo geschied is.

Maar ook hierna was de geest van verzet nog niet uitgedoofd. Men voelde nu al spoedig waarom 't ontzettend ongelukkig getroffen had, en een kleine twintig jaar later, in 132 na Chr., brak het verzet op nieuw, maar met voor de Romeinen onder veel bedenkelijker voorttekenen, uit. Keizer Hadrianus, die toen regeerde, heeft, zonder het te vermoeden, voor den nieuwen felle opstand zelf de vonk in het kruit geworpen door in letterlijken zin al wie Jood was te gaan tergen. Hem scheen de staat van zaken in het Heilige Land, gelijk die na de inneming van Jeruzalem geworden was, te ongeregeld. Eigenlijk had men dan ook weinig anders gedaan, dan het Joodsche wezen uit Jeruzalem uitgedrukt en voorts de ontweekeling der stad aan zich zelf overgelaten. Dit nu verdroot Keizer Hadrianus. De inneming van Jeruzalem bleef in de historie een te gewichtige gebeurtenis, om 't bij de verwoesting te laten. Indrukwekkend zou de toenmaals behaalde triomf dan eerst spreken, zoo men niet maar te Rome optochten had gehouden, maar in Jeruzalem zelf een geheel andere orde van zaken had ingesteld. Dit was door Vespasianus en zijn eerste opvolgers verzuimd, en hiertoe nu was het dat Hadrianus in zijn laatste levensjaren zich aangordde. Te dien einde nu besloot hij in Jeruzalem een nieuwe bevolking van Romeinsche herkomst te brengen, en alzoo in de eene heilige stad der Joden een Romeinsche kolonie te huisvesten. Van zelf moest dan ook de oud-Hebreuwsche naam van Jeruzalem, d.i. stad des Vredes, wegvallen, en er een echt Romeinsch, liefst als Heidendom gekenmerkte naam, voor in de plaats worden gesteld. Daarom koos hij den naam van Aelia Capitolina, deels naar zijn eigen geslachtsnaam — zijn volle naam toch was Publius Aelius Hadrianus —, en deels naar den naam van Rome's beschermgod, Jupiter, wiens hoofdtempel immers op het Kapitol prijkte. Reeds deze onthellinging van de heilige stad wekte bij al wat Jood was een onbeschrijflijke ergernis, maar zelfs daarbij liet de Keizer 't niet. Het Jodendom moest in zijn aard en wezen uitgeroeid, en daarom verbod hij voor al wat in Joodsche families geboren werd, de besnijdenis. Dit randde het Jodendom als in eigen vleesch en bloed aan. Zoo diep-ingekankerde wrok zette dit dan ook, dat toen de keizer van zijn bezoek te Jeruzalem nauwelijks even naar Syrië op weg was gegaan, achter zijn rug op eenmaal van allen kant het oproer losbarste, niet met Jeruzalem zelf — dat kon niet — maar met Beth-horon, vlak bij Jeruzalem tot middenpunt, en hier trad toen plotseling

Bar Chochba naar voren, om als geboren leider, zich aan het hoofd der alomtvattende beweging te stellen. Algemeen hield men het er voor, dat hij uit Damascus was. Van meet af gaf men hem daarom den eertitel van Nasi, d.i. Vorst van Israël. En zie, op eens valt heel Palestina hem toe, tot in Syrië roept al wie Jood is, hem als koning uit. Hij keert zich in bittere woede tegen de Joodsche Christenen die weigeren met hem mee te doen, maar de opstand gaat door. Niet lang meer of heel 't land staat achter hem. Zelfs onderneemt hij een aanval op Jeruzalem, dat bijna zonder verdediger gelaten, hem schier zonder slag of stoot in handen valt. Munten werden met zijn naam geslagen. En een oogenblik scheen 't metterdaad, of zich herhalen zou wat na de zegepraal van Nebucadnezar was geschied, en alsof nogmaals het oude Israël uit zijn puinhoopen verrijzen zou. Natuurlijk was deze verwachting waanzin en het sprak van zelf, dat zoodra de Keizer te Rome er ernst mee maakte om dezen opstand den kop in te drukken, de nederlaag van Bar Chochba volgen zou. Maar niet aanstonds zag men te Rome den ernst van de zaak in. En zoo is het geschied, dat Bar Chochba niet minder dan vier jaren lang het oude rijk van David of wilt ge, het rijk van Herodes den Grooten hersteld had.

Het is in heel dezen opstand, en bij de overweldiging ervan, hard tegen hard gegaan. Men zegt dat meer dan een half miljoen Joden er het leven bij lieten. Toen Titus Arius Rufus als veldheer eindelijk uitrukte om aan het verzet een einde te maken, begreep hij zeer juist, dat 't allereerst om Jeruzalem gaan zou. Bij den eersten opstand, die op het platteland en in de kleine steden bleef woeden, was het nooit tot het formeeren van een dergelijke Joodsche macht gekomen. Onder Bar Chochba daarentegen was er een bestuur gevormd, een leger georganiseerd, en waren de vestingen opnieuw bezet, en dit alles kon alleen daardoor verkregen worden, dat men weer meester van Jeruzalem was, en van daar uit heel het land als eenheid besturen kon. Het eerste wat daarom als nu te doen stond, was Bar Chochba weer uit Beth-horon en uit Jeruzalem te verdrijven, en in Jeruzalem het heidensche regiment te herstellen. Dit gelukte hem op verrassende wijze, en na dit brandpunt van den opstand geblusht te hebben, heeft hij toen achtereenvolgens heel Palestina weten te onderwerpen. Vijftig vestingen of forten werden door hem belegerd en ingenomen, en negenhonderd-vijf-en-tachtig kleine steden en vlekken door hem aan Bar Chochba ontruk. Deze onderwerping volchiede Titus in 136. Eerst nu was derhalve de doodelijke slag aan den Joodschen Volksstaat in volkomenheid toegebracht. In 70 viel Jeruzalem, in 136 ontzonk aan het Jodendom heel zijn land. Men bleef niet langer in Palestina. Men vluchtte nu naar allen kant in den vreemde, tot zelfs in Spanje, waar toen ter tijd reeds vrij sterk bezette Joodsche kolonien waren. En niet alleen Jeruzalem was nu een puinhoop, maar heel het Heilige Land één woestenij. Het was met de Joden als volk, nu geheel gedaan. En om hun woede aan wat de Joden eens heilig was, te koelen, bouwde men nu op de plek waar eens Salomo's Tempel had gestaan, een afgodstempel voor Jupiter, hieue in den boogsteen boven de Bethlehemsche poort 't beeld van een zwijn uit, ook wel omdat het zwijn symbool van Rome was, maar toch vooral om de Joden aldus met het zwijn, het groote verfoeisel, tot in merg en been te ergeren. En zelfs deze schandelijkheid achtte men nog niet genoeg. Toen toch is doorgezet wat u nog 't bloed kan doen koken, en heeft men op de kruin van het heilige Golgotha een afgodsbeeld van Venus, de godin van den wellust, geplaatst, en als ware het nog niet genoeg, een tempel gesticht voor de nog zinnelijker Adonis te Bethlehem. Natuurlijk is dit alles veranderd met den overgang van Keizer Constantijn tot de Christelijke religie in 321, maar tot op dien gelukkigen keer van zaken toe, is al wat aan oud Israël in Palestina nog herinneren kon, dan toch verpest geweest. Zelfs werd het den Joden bij lijfstraf verboden, om ooit weer een voet op Sion te zetten. En het eenige wat Titus, toen nu heel het land ten onder lag, niet meer noodig vond, was het verbod der besnijdenis, dat dan ook moeielijk vol te houden was. Tot besnijdenis zou men alzo weer mogen overgaan, altoos echter op één onherroepelijk beding, dat namelijk nooit en nimmer een niet-Jood die Jood wilde worden, aan dat Sacrament zou worden onderworpen. Merkwaardig in dit verband is alleen nog wat een Heidendom schrijver Ammianus Marcellinus ons uit de dagen van Keizer

Julianus bericht. Deze Keizer, die in 361 Constantijn als zijn neef opvolgde, was zelf gedoopt en eerst als Christen opgevoed, maar viel later in het Heidendom terug, en na dien terugval, zoo meldt Marcellinus, is hij hem het zeer begrijpelijke plan greijpt, om Jeruzalem weer vrij te maken, den tempel op Sion weer te doen verrijzen, en juist in een weeropleven van den Joodschen Volksstaat de nietigheid en innerlijke onwaarheid van het gehele Christelijk wezen te toonen. De Joden geraakten hierdoor in fanatieke geestdrift. De dag was reeds bepaald waarop met den weeropbouw van den Tempel zou begonnen worden. Jong en oud, man en vrouw trok met spade en bijl naar Sion op; en niet alleen was man en vrouw en kind hierbij in feest-dosch, maar zelfs hun spaden en houwelen waren omkransd; en zóó zou 't signaal gegeven worden, toen op eens vuur uit den bodem uitspatte, de aarde schudde, heftige wind het vuur aanblaasde, en al wat op Sion was saamgekomen, van schrik en ontzetting huiswaarts vlood. Zelfs Jost, de Joodsche geschiedschrijver, zag zich genoodzaakt het historisch getuigenis van dit wonder teeken als boven alle verdenking verheven te erkennen.

Wel kan dus gezegd, dat ten slotte alles heeft samengewerkt, om niet met één ruk, maar door lange, hoogst ernstige historische worstelingen heen, de profetie van Jezus over de heilige stad in vervulling te doen gaan. Er is niet op eenmaal een beperkte zondvloed opgekomen, waarin Jeruzalem met heel de Joodsche macht verzonk, er is niet een aardbeving opgetreden, die heel Jeruzalem evenals Dathan en Abiram met hun tenten verslond, er is niet een vuur uit den hemel nedergevald om Jeruzalem als een ander Sodom en Gomorra te vernietigen. Een ondergang van Jeruzalem, die zulk een karakter droeg, zou niet aan het doel beantwoord hebben. Niet door aardbeving of door het geweld der natuur moest het vervalschte Jodendom wichten voor het kruis van Golgotha. Geheel zielkundig moest Jeruzalems ondergang en de algehele vernietiging van den Joodschen Volksstaat toegaan. Het moest aan de uitkomst blijken, hoe de Joden zich van het oude Israël vervreemd hadden, hoe ze, in steen van in Gods paden te wandelen, zich zelf een gekunstelde religie in uitwendigen wetsvorm hadden ontworpen, die niet anders eindigen kon, dan met een radicalen afval van Jehovah, en die tot uitkomst moest hebben, dat, toen eindelijk Israels Messias in het vleesch verschenen was, deze Messias de Pharizeers en Schriftgeleerden niet anders dan vloeken kon, en zij dien Messias geen andere plaats in hun midden wisten aan te wijzen dan op Golgotha. Zoo volstrekt van Israels geest en waarheid vervreemd stond na Jezus hemelvaart dat Jodendom dan ook tegenover het Christendom, dat uit de geestelijke ader van Israël was opgekomen, dat in de bange worsteling die van 34 tot 136 is doorgegaan, en alzo anderhalve eeuw geduurd heeft, op niet één punt uitkomt, dat in der Joden ondergang zich het oordeel van den Christus aan hen voltrok. Tot het allerlaatste toe heeft de Christus, die toch uit Israël gesproten was, en den geest van oud-Israel te realiseren had, zich schier uitsluitend tot de Joden en zoo goed als niet tot de Heidenwereld gewend. Gelijk een hen haar kleekens bijeenvergaderd onder haar vleugels, zoo heeft metterdaad de drie jaren van zijn omwandeling op aarde, de Christus zich steeds met zijn heilsroep tot die Joden en Jodengenoten gewend. Nog telkens is 't of er eindelijk dan toch een algehele keer in der Joden geestesstemming zal komen, zoo dat zij hem, evenals de Galileers, voor de Paaschdagen, een Hosanna toeroepen en toejuiven zullen met de palmtakken. Missie na missie heeft Jezus onder de Joden uitgezonden, om te beproeven, of ze met het Pharizeisme niet nog breken konden, om tot de inspiratie der profetie terug te keeren. Maar in het eind gaf Jezus zelf de hope op. Hij lokte ze wel onder zijn vleugelen, maar zij wilden niet. En zoo is eindelijk, doch slechts in het laatste oogenblik, het ontzettende woord van Jezus uitgegaan: «Zie, uw huis worde u woest gelaten.» En toen dan de Christus eindelijk gekruist, weer verrees en ten hemel gevaren was, heeft ditzelfde Joodsche volk zoo bijna niet meer met heel Jezus verschijning gerekend, dat er in de anderhalve eeuw van hun doodelijke worsteling niet één punt, niet één stippel was aan te wijzen, waaruit blijkt dat de antithese met Jezus door hen gevoeld is, en hen bij hun worsteling heeft geleid. In het verder verloop van hun ondergang wordt om heel het optreden van den Christus zelf niet gedacht. Jezus naam wordt niet genoemd. Het is of 't

alles geheel buiten Jezus omgaat, en met het woe u dat Jezus tegen de Pharizeeën alingerde, niets, niets hoegenaamd te maken heeft. Het laat alles op zich zelf, al tezaam, geen anderen inruk achter, dan alsof en Jezus verschijning en der Joden ondergang twee geheel op zich zelf staande gebeurtenissen zijn, waartusschen elk oorzakelijk verband volstrekt ontbreekt. Wel Jezus zag dit verband. Hij heeft in roerende taal en met onweerstaanbare klem op dit rechtstreeksch en alles beheerschend verband gewezen. Maar de Joden ontwaarden er niets van. Wel is er van hen verdrukking tegen de kleine Christen-gemeente uitgegaan. Apostelen zijn door Joodsche vorsten gedood. Onder Bar Chochba is zelfs rechtstreeks een vervolging tegen de Christenen uitgebroken. Maar toch, de principiele vervolging van Christus' Kerk is straks reeds op de heidenen overgegaan. Te Rome is Petrus gekruisigd, en naar de overlevering zegt, ook Paulus. Onder Nero is de niets sparend vervolging van alle Christenen begonnen, en zulks niet om de Joden te believen, maar om weerstand te bieden aan het geestelijk initiatief, dat in der Christenen weigering om in den Keizer een God te eeren, zoo principieel uitkwam. Niet met de Diaspora, maar met de Heidenische macht zal tot op Constantijn den strijd op leven en dood door al wie Christus aanhien moeten volstreken worden. Langs de Joden gaat dit alles heen, het schijnt alles buiten hen om te gaan. En zoo staat het onder de hedendaagsche Joden nog.

Doch juist hiertegenover blijft het feit onherroepelijk getuigen, dat, zooals Jezus het lot van den Joodschen staat getekend heeft, het zoo, niet ten deele slechts, maar algeheel, is uitgekomen. En dat onder alle volksworsteling die der Joden ondergang bewerkt heeft, Jezus profetische getuigenis de macht is gebleken, die elk weer opstaan aan de Joden onmogelijk maakt.

Dit nu zoo zijnde, ligt de conclusie die we hieruit te trekken hebben, voor de hand.

Na zijn verrijzenis is Jezus ten hemel gevaren. In den hemel der hemelen is hij gezeten aan Gods rechterhand. Met die macht bekleed, is hem een naam gegeven, welke is boven allen naam, zodat nu in Jezus naam te buigen heeft alle knie dergenen die in den hemel, en die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong heeft te belijden, dat Christus thans de Heere, tot heerlijkheids Gods des Vaders is. Dit nu wordt ons nader alzoo uitgebeeld, dat Christus, nadat hij ten hemel voer, alsnu zit als Koning, dat hij als Koning heerscht, en dat die heerschappij door gaat, tot dat eens alle zijn vijanden aan zijn voeten onderworpen zullen zijn. Ook de Joden, met hun volksstaat, zijn alzoo van de ure van de Hemelvaart af, aan den Christus onderworpen geweest. Hij is het, die van uit den hemel het lot van de Joden geleid heeft, en zoo moe als derde grootte daad van den Christus na de Hemelvaart, de ondergang van Jeruzalem en van den Joodschen volksstaat voor ons vaast staan. Eerst heeft Jezus van uit den hemel den Heiligen Geest uitgestort. In de tweede plaats heeft hij Saul op den weg naar Damascus tot zijn apostel gemaakt. En in de derde plaats heeft hij ook de Joden het ontzettend oordeel voltrokken, dat in zijn *Woe u over de Pharizeeën* geprofeteerd lag.

Dr. A. K.

„Het licht is zoet“.

Voorts het licht is zoet, en het is den oogen goed, de son te aanschouwen. Pred. 11: 7.

Tweeterlei is het licht. Er is een licht dat ons zienlijk oog bestraalt, en er is een veel hooger licht dat straalt in het verborgen oog onzer ziel.

De eerste licht schijnt God in zijn Almacht, toen het heette: God sprak: Daar zij licht, en daar was licht. En dat tweede licht, 't licht der ziel, was in de wereld gekomen, toen Jezus van Nazareth het uitroep: „Ik ben het licht der wereld“, en reeds Simeon, met het kinde Jezus in zijn armen, in den tempel geloofd had van een licht tot verlichting der Heidenen en tot heerlijkheid van 't volk in Israël.

Tegenover het licht nu staat de duisternis. Bij volen dag worden we door het licht van de levenszon bestraald, maar de nacht wikkelt ons in donkerheden.

En zoo nu ook geestelijk. Dringt het geestelijk licht in onze ziel door, dan gaat de eeuwige morgen voor ons op. Maar ook, daalt over onze ziel de nacht van twijfel en van zonde, dan is het de duisternis, waar onze ziel in wegkwijnt.

Nu zijn we voor het licht geboren, op het licht is ons oog aangelegd, voor het licht zijn we geschapen, maar in het zienlijke en zienlijke leven is toch evenzo de nacht ons toebeschikt. En al roept nu de Prediker in stille bewondering uit, dat hij het omwandelen in de lensepracht der natuur het licht zoet is, toch kennen we niet minder dagen in ons leven, dat omgekeerd de duisternis door ons begeerd werd, en het donker van de nacht ons zoet was.

Ons leven ligt nu eenmaal gedeeld. In den morgen, als we van onze legeraten verrijzen, is er levenskracht en levensmoed, en doet 't licht dat in ons slaapverreke valt, ons weldadig aan. Dan is het licht ons zoet. Maar is de dag allengs voorbij gegaan, en maakt de kracht uitgapt, dan komt de begeerte naar stille rust van zelf, dan grijpt ons de begeerte naar slaap aan, en dan is niet het licht, maar juist de donkerheid ons zoet geworden. Wie in zal slapen, sluit liefst de vensterluiken; wie in den morgen opwaakt, stoot ze open.

Maar geheel anders is het in de geestelijke sfeer.

Wien zielsaag het licht Gods mocht opvangen, en eens het geestelijk zoet van Gods zalige aanschouwing gesmaakt heeft, zal noch ooit maar noch ooit moede worden, diens zielsaag taalt naar geen slaap meer, maar verlustigt zich in de Fontein van het eeuwige licht met onveranderlijk genuegte.

In uw aardache leven hoort de gestadige afwisseling van dag en nacht. Voor het leven in het paradijs zelfs was de ordinantie van inslapen en ontwaken ingesteld. Maar in het Vaderhuis is 't een eeuwige morgen. En daarom in dit Vaderhuis is een nooit eindigend genieten in het zoet van het eeuwige licht.

Alleen maar, was zoo die tweezijdige ordinantie Gods hier op aarde dag en nacht in gestadige wisseling, en onder de Engelen Gods en zoo ook onder de uitverkorenen in het Vaderhuis de nooit ondergaande glans van den eeuwigen morgen, met de vooruit-geniëting ervan reeds in dit tijdelijk aanzijn, breuke kwam in die ordinantie door onze breuke met God.

Reeds in dit aardache leven bespeurt ge dit. Zie 't maar in dagen van krankheid. Alpoogt ge u dan eerst ook nog op te houden en op de been te blijven, als de krankheid in u aanhoudt, en de ziekte uw levensmoed ondermijnt, dan geeft ge het ten leste toch op, en wordt de drang om 't bed op te zoeken, allengs onweerstaanbaar. En als ge dan door de goede lieve zorge der uwen, al was het midden op den dag, op uw legerstede ligt neergevuld; dan zou 't geroep: „'t Licht is zoet“, u ganachelijk niet meer toelachen, en is een eerste vraag die ge tot uw verpleegster richt: Doe toch 't gordijn aan 't venster wat dicht. Het sterke licht hindert me zoo.

Luist 't omgekeerde alzoo. Toen ge wel en in uw volle kracht waart, lust in 't licht en een genieten in den glans, die over heel de natuur lag geworpen, en daarom dankbaar beleden: Hoe zoet is toch 't licht dat God ons schook. Maar bij krankheid, en op 't ziekbed, de bede aan de uwen, om de gordijnen te laten neerdalen, en de vensters te beletten dat ze het licht zullen doorlaten.

Zoet 't licht toen alles wel liep; maar 't licht in 't zwakke oog niet kunnen verdragen, als ziekte ons ter neerwerpt.

Het licht hoort bij onzen welstand, de donkerheid is ons zoet als we ons in onze levenskracht gebroken gevoelen.

In het Paradijs 't licht altoos zoet, van den morgen dat de zon opging, tot in den avond als de zon weer onderdoek, omdat in het paradijs geen plage van krankheid was.

In ons door zonde gebroken leven daarentegen, 't licht door het oog opgevangen in den dag van 't volle levensgenot, maar datzelfde licht geschuwd en gemeden, als krankheid de harmonie in ons aanzijn brak.

En breng dit nu over op 't geestelijk licht. Voor den val in het Paradijs heel het licht Gods ontleemmerd en zalig in de ziel indringend, en dat licht zoet. Maar nauwelijks is 't Satan gelukt ons zielsaag te verwonden, of 't licht Gods, dat nog op het gewone oog straalt, doet pijn, en de gevallen mensch verbijgt zich, om zich aan het uitstralend licht van zijn God te onttrekken.

Uit alle profetie van de heerlijkheid die ons in 't Vaderhuis wacht, een tinteling ons tostralend van heilige harmonie, indien 't zielsaag ganachelijk genezen zal zijn, en 't zalige licht van Gods tegenwoordigheid er weer door wordt opgevangen.

Zoekt 't eene licht in het Paradijs, en zoekt, in nog heiliger zin, het licht dat eens onze eeuwige geniëting zal zijn.

Maar tusschen die beiden in ligt de gebroken toestand.

Met verschil. Er zijn er dan, die voor het geestelijk licht uit God het zielsaag ganachelijk sluiten, en geen anderen lichtglans zoeken dan die uit de wereld hun toetraalt. Er zijn er anderen, die althans zich inspannen, om zich aan den onheiligen glans der wereld te onttrekken, en soms oogenblikken kennen, dat ze in het licht van Boven genoten. En, zij 't al in geringer aantal, er zijn er toch ook, die 't licht Gods opvangen, om 't nimmer geheel uit 't zielsaag te verliezen.

Maar strijd en worsteling blijft 't hier beneden. Ons zielsaag is voor het verdragen van het eeuwige licht nog te zeer verzwakt. Dan sluit 't voor een wijle, om weer de kracht te hernieuwen, en niet dan nogmaals op, nabij God, Gode in het aangezicht.

Zoo wordt de geestelijke nacht al korter, de dag van uw geestelijk leven steeds langer. Van een Johannes verstaat ge het, hoe hij allengs bijna geen geestelijken nacht meer kent, en schiet elken morgen bij 't geestelijk licht ontwaakte, en elken avond in het geestelijk licht met zijn gedachten inging en zoo inleefte.

Maar al durft geen onzer zich met dezen apostel, dien Jezus zoo liefhad, op een lijn stellen, de aanzet van den ewigen morgen moet toch ook in u reeds hier op aarde gekend worden.

Nog telkens wolken die opkomen en den lichtglans voor ons breken, maar nacht in de ziel verduistert in Gods kind het Godzoekend geloof niet meer.

Dr. A. K.

Amsterdam, 28 Mei 1915.

Het Regeeringsvoorstel om een tijdelijken gezant te benoemen bij het Vaticaan, met het oog op de belangrijke positie, die naar men verwacht de Paus bij de a.s. vredesonderhandelingen zal innemen, heeft in sommige Hervormde kringen het vuur van het antipapisme weer hoog doen opvlammen.

Protestvergaderingen worden gehouden. Petities worden naar de Tweede Kamer verzonden om dit voorstel niet aan te nemen. Een anti-roomsche actie wordt weer in 't leven geroepen. Het heet, dat het Protestantische karakter onzer natie op het spel staat en dat we gevaar lopen onder Rome's heerschappij te komen.

Was nu het doel van de Regeering om een permanent gezantschap bij den Paus als Hoofd der Roomsche-Katholieke Kerk te vestigen, zoo zou een dergelijke protestbeweging ook onze sympathie hebben.

Hiervan is echter, gelijk de Regeering uitdrukkelijk verklaard heeft, geen sprake. Ze verklaarde, dat het hier een tijdelijken maatregel geldt, die alleen ten doel heeft om op de hoogte te blijven van eventuele pogingen om tot vredesonderhandelingen te komen en daarbij ook Nederlands invloed te doen gelden.

Of de Paus metterdaad de aangewezen persoon zal blijken om als vredesmediator tusschen de volkeren op te treden, is een vraag, die we niet kunnen beantwoorden. Nu ook Italië zich in den strijd gemengd heeft en diens gevolge de Duitse en

Oostenrijksche gezant het Vaticaan verlaten hebben, schijnt de invloed, die van het Vaticaan kan uitgaan, niet versterkt te wezen. Maar dit raakt een politiek vraagstuk, waarover onze Regeering alleen voldoende kan oordeelen. En wanneer ze verklaart, dat het tijdelijk gezantschap aan het Vaticaan onder de tegenwoordige omstandigheden een politiek belang is voor ons vaderland, dan heeft men in die verklaring te berusten.

Want hoeveel bezwaren men als Protestant ook moge hebben tegen den Paus als zich noemend Hoofd der Christelijke Kerk, toch zal niemand ontkennen, dat de Paus over een machtigen invloed beschikt en het een zegen zou wezen voor Europa en voor heel de wereld, wanneer het metterdaad hem gelukte aan dezen schrikkelijken oorlog een einde te maken.

Onze Protestantische Kerken bezitten nu eenmaal niet een centraal gezaghebbend orgaan, waarvan zulk een invloed kan uitgaan. Des te meer echter zouden we het daarom op prijs stellen, wanneer de eer van als vredesmediator tusschen de volkeren op te treden, niet uitsluitend aan den Paus ten deel viel, maar naast den Paus daarbij ook een plaats toekwam aan onze Koningin, die als Protestantische vorstin het Protestantisme kan gerekend worden te vertegenwoordigen.

En juist dat kan wellicht het best bereikt worden, wanneer de Regeering door een tijdelijk gezantschap bij het Vaticaan voelling blijft houden met elke actie tot vredesbemiddeling, die van den Paus uitgaat.

De kinderen des Verbonds.

1.

Niet genoeg kan telkens weer de aandacht der gemeente gevestigd worden op het heerlijke feit, dat naar de vaste ordinantie Gods ook onze kinderen tot het Verbond der genade behooren en daarom recht hebben op al de schatten en weldaden, in dit Verbond aan Gods volk geschenken. Heel de Schrift legt hier telkens getuigenis van af, en er zijn weinig waarheden, die zoo klaar en duidelijk geopenbaard zijn geworden als deze. En de gemeente, die uit deze waarheid niet leeft, verstaat ook niet den rijkdom der barmhartigheid Gods, die niet alleen over ons, maar ook over ons zaad zich wilde ontfemen.

Op dat zaad wordt altoos weer de nadruk gelegd. Reeds bij de eerste openbaring van het Genadeverbond aan Abraham, den vader der geloovigen, luidt de belofte Gods: Ik zal uw God zijn en de God van uw zaad. Zelfs kan men achter deze belofte Gods bij de sluiting van het Genadeverbond, aan Abraham geschenken, nog teruggaan tot de eerste belofte in het Paradijs, de moederbelofte, waarin heel het Evangelie in kiem reeds lag opgesloten. Want ook in deze belofte is van het zaad sprake. „Ik zal vijandschap zetten, zegt God de Heere tot de slang, die den mensch verleid heeft, tusschen u en deze vrouw en tusschen uw zaad en haar zaad“. Daarin, in dat zetten van vijandschap, ligt reeds de eerste aankondiging van de genade, van het verbond, dat God met den mensch sluitte wil. Want den mensch, die door zijn val bondgenoot van Satan geworden is in diens onheiligen krijg tegen God den Heere, en daardoor vijand van God, wacht niet anders dan het oordeel en de verdoemenis. En als God de Heere nu terstond na den val komt om als straf over Satan uit te spreken, dat Hij dit onheilig verbond verbreken en te niet zal doen, want dat Hij vijandschap zetten zal tusschen Satan en den mensch, dien hij verleid heeft, dan blijkt juist daaruit, dat God de Heere nog gedachten des ontfemmens over dien schuldigen mensch heeft, en dat Hij hem niet verdoemen maar redden wil, want wie weer vijand wordt van Satan, wordt daardoor tegelijk ook weer vriend van God den Heere. Het verbond, dat God met Adam sloot, maar dat door diens ontrouw verbroken was, wordt dus door de genade Gods weer hersteld. En de vastigheid van dit nu onwankelbaar geworden verbond met God, dat niet meer van onze trouw, maar van de genade Gods afhangt, want God zegt: Ik zal vijandschap zetten, blijkt daaruit, dat dit verbond niet alleen met Eva, de eerst verleide en gevallen, gesloten wordt, maar ook met haar zaad, het kroost dat uit haar schoot zal geboren worden. Daarom wordt ze na die belofte Eva, d. i. moeder des levens, genaamd.

Deze belofte, die wel in Christus eerst volkomen vervuld is, maar die toch tegelijk op heel het zaad des verbonds rust, gelijk Calvijn reeds terecht heeft opgemerkt, is dan ook de heerlijke hope, die Eva in haar harte omdraagt, en die, wanneer ze haar eerstegeborene baart, tot uiting komt in dat andoelike woord: Ik heb een man van den Heere, d. i. den God des Verbonds, gekregen. En al heeft Eva zich vergist, toen ze in dat eerste kind, in Kain de vervulling der belofte meende te zien, — want niet allen, die naar het vleesch geboren worden, zijn kinderen der belofte — straks blijkt de belofte Gods toch waarheid te zijn geweest, als de kinderen uit de heilige geslachtslinie wordt geboren, die van Seth doorloopt tot Noach, om daarin in Sem zich te verbijzonderen en in Abraham over te gaan tot Israël, dat dan het volk des verbonds worden zal. Vandaar — een uitdrukking die vaak tot misverstand aanleiding heeft gegeven en die toch in dit verband genomen, juist zulk een rijken en diepen zin heeft, — dat de kinderen uit deze heilige geslachtslinie geboren, reeds in Gen. 6: 2 zonen Gods worden genoemd. Zonen Gods, niet omdat ze door heiligen levenswandel uitblonden of als Henoch met God wandelden, want wat in Genesis 6 van deze „zonen Gods“ verhaald wordt, hoe ze zich vermengden met de „dochteren der menschen“ en daardoor de gruwel der goddeloosheid ten top steeg, toont eer het tegendeel, maar „zonen Gods“, omdat zij behoorden tot het zaad des verbonds en daarom voor kinderen Gods werden gerekend, in tegenstelling met het van God afgevallene geslacht van Kain, dat den verbondsgezin had verbeurd.

Wat bij de sluiting van het Genadeverbond aan Abraham beloofd werd: Ik zal uw God en de God van uw zaad zijn, was dus niet iets nieuws, niet iets wat nu eerst openbaar werd en alleen gold voor het zaad van Abraham, maar het was de ordinantie Gods voor het Genadeverbond van het Paradijs af en het werd reeds verwelkomt in de heilige geslachtslinie, die door de patriarchen vóór den zondvloed heen loopt. Alleen de openbaring van deze genade Gods is bij Abraham rijker en voller dan ze in het Paradijs geschenken kon worden: daar is de belofte nog gegoten in den vorm van een strafdreiging tegen Satan; daar is het nog alleen de aankondiging, dat God vijandschap zal zetten tusschen de slang en tusschen Eva met haar zaad; daar wordt alleen de relatie met Satan afgebroken, maar nog niet gezegd, hoe de relatie met God den Heere hersteld zal worden. Maar bij Abraham, den vader der geloovigen, neemt de belofte Gods voor het zaad des verbonds een veel rijker vorm aan, want nu is het niet meer: Satan zal uw vijand zijn, maar Ik zal uw God zijn, en volgt er daarom op: en de God van uw zaad. Zooals God de God van Abraham was geweest, de God des verbonds die hem riep uit Ur der Chaldeeën, die de rijkste beloften hem schonk, die hem rechtvaardigde door het geloof, die hem kende en liefhad, die zijn zonden vergaf en zijn gebed verhoorde, zoo zou die zelfde God de God zijn voor het zaad uit Abraham geboren. Hij zou hun God zijn en zij zouden zijn kinderen worden genaamd. Wat in het „zonen Gods“ in Genesis 6 reeds lag aangeduid, wordt bij Israël, het uitverkoren volk Gods, dan ook eerst ten volle verstaan. God noemt Israël zijn zoon, zijn eerstegeborene (Exodus 4: 22) en Israël noemt God zijn Vader (Jesaja 63: 16). En dat dit niet alleen gold voor het volk als geheel, niet alleen voor de volwassenen, die reeds tot het geloof waren gekomen, maar ook voor de kinderen uit het volk geboren, blijkt uit het teken der besnijdenis, het zegel van dit verbond der genade, dat op Gods bevel aan elk kind wordt gegeven, dat uit Abraham is geboren. Vandaar dat God de Heere, wanneer de afgodische ouders onder Israël hun kinderen den Moloch offerden, door Ezechiël zeggen laat: „Is het wat kleins, dat gij niet uwe, maar mijne kinderen geslacht hebt en hebt ze overgegeven, als gij hen door het vuur hebt doen gaan“ (Ezech. 16: 21). Zelfs de kinderen dezer afgodische ouders noemt God de Heere nog zijn kinderen, juist om daarmede te sterker te doen uitkomen, welk een gruwel het was, dat de ouders deze kinderen, Gods kinderen, hadden geofferd aan de afgoden.

Zoo is God de Heere die God van het zaad des verbonds en zijn deze kinderen „kinderen des Heeren“, die recht hebben Hem hun „Vader“ te noemen en die Hij tot „zijn zonen en dochteren“ aannemen wil. Want deze belofte Gods aan Abraham geschenken, geldt niet alleen voor Israël, maar geldt ook voor ons. Reeds op zich zelf zou het ondenkbaar wezen, gelijk Calvijn terecht opmerkt, dat waar heel het Nieuwe Testament ons leert, dat de genade nu overvloediger en rijker is dan onder het Oude verbond, God de Heere deze rijke belofte aan Abraham, voor zijn zaad gedaan, aan ons zaad onthouden zou. We zouden dan door de komst van Christus niet rijker, maar armer zijn geworden; we zouden niet meer, maar minder dan Israël bezitten; Israël's kinderen zouden Gods kinderen zijn geweest en onze kinderen zouden niet Gods kinderen zijn. Het is daarom een loochening van de volheid der genade Gods, die in Christus ons geschenken is, wanneer men deze verbondsbelofte niet even rijk op onze kinderen durft toepassen. Het is in strijd met het woord van Christus zelf, die de kinderkens zegende en sprak: Laat af en verbindt ze niet, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen. Het is in strijd bovenal met hetgeen de Heilige Geest zelf, toen Hij op den Pinksterdag op de Apostelen werd uitgestort, door den mond van Petrus liet verkondigen als de heerlijke belofte van wat onder het Nieuwe verbond de genadige beschikking Gods zijn zou: „Want u komt de belofte toe en uwvroukinderen“. Hier, waar de Nieuwe Bedeeling aanvangt, waar de Kerk van Christus wordt gesticht, wordt de belofte aan Abraham geschenken, nu tot alle geloovigen uitgebreid. De belofte Gods komt u toe en uwen kinderen. Hij wil uw God zijn en de God van uw zaad.

Het is de eere van onze gereformeerde vaders, dat zij deze verbondsbelofte zoo diep hebben begrepen en zoo heerlijk hebben beleden. In ons Doopformulier wordt daarom gezegd, dat „onze kinderen, gelijk zij zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig worden, alzoo ook weder in Christus tot genade worden aangenomen“. Onze kinderen worden daarom verder in dit formulier genoemd: „vergenamen van het rijk Gods en van zijn verbond“, en daar niemand erfgenaam kan wezen van het Rijk Gods of hij moet tot kind Gods zijn aangenomen, ligt reeds daarin opgesloten, dat onze kinderen als kinderen Gods worden beschouwd. In het gebed voor den doop wordt dit nog uitdrukkelijker uitgesproken, want de Kerk bidt hier: „wij bidden u, gij die uw grondeloze barmhartigheid, dat gij dit kind genadiglijk wilt aannemen en door uwen Heiligen Geest uwen Zoon Jezus Christus wilt inlijven“. Dit moe

kind is hier zelfs de pleitgrond, waarop heel deze voorbede rust. Dat kind, dat ten doop wordt aangeboden, moge in zonde ontvangen en geboren, ja, er verdoemenis zelve onderworpen zijn, het is, zoo wil de Kerk in dit gebed zeggen, toch o God uw kind. En zooals de barmhartigheid van een vader te sterker zal worden opgewekt wanneer hij zijn kind arm en ellendig voor zich ziet, omdat het zijn kind is, zoo bidt de Kerk ook, dat de God de Heere naar zijn grondeloze barmhartigheid daarom in genade op dit kind moge nederzinken, omdat het zijn kind is.

Dat deze kostelijke en trouwvolle verbondsleer, door onze vaders aan de Schrift ontleend en in ons Doopformulier uitgesproken, in onze dagen nog altoos door velen niet gekend en zelfs als een schadelijke nieuwigheid verworpen wordt, mag geen oogenblik er toe verleiden om, uit vrees van aanstoot te geven, deze verbondsleer in de prediking niet te laten uitkomen. Op de spits gedreven behoort deze verbondsleer daarom niet; voor eenzijdige excessen hebben we zelf meer dan eens gewaarschuwd, en zeker mag nooit vergeten worden, dat naast deze verbondsbeschouwing van het zaad der geloovigen de ernstige waarschuwing der Schrift staat, dat niet allen Israël zijn, die Israël worden genaamd. Als in de dagen van Christus' omwandeling op aarde de Joden zeggen: wij zijn Abrahams zaad en wij hebben eenen Vader, namelijk God, dan antwoordt de Heere Jezus hun om dezen valschen roem af te snijden: „Indien God uw Vader ware, zoo zoudt gij mij liefhebben. Gij zijt uit den vader den duivel en wilt de begeerten uws vaders doen“ (Joh. 8: 33-44). Maar hoezeer daarom bij elk kind des verbonds, wanneer het opwaakt, moet worden aangedrongen op zelfonderzoek, of de leide tot Christus, die het ware kenmerk is, of men een kind van God is, wel in het hart wordt gevonden, teneinde alle valsche gerustheid en vleeschelijk vertrouwen weg te nemen, toch mag de verbondsgedachte zelve daarom nooit worden prijs gegeven. Zelfs dan wanneer Paulus in den brief aan de Romeinen het ernstigst de Joden waarschuwt, om noch op hun afkomst uit Abraham, noch op de besnijdenis te vertrouwen, voegt hij er toch aan toe: dat „zij Israëliten zijn, dat hunner is de aanneming tot kinderen en de heerlijkheid en de verbonden en de beloftenissen“ (Rom. 9: 4). En wat de Apostel hier zegt van de Joden in zijn dagen, geldt natuurlijk in nog veel sterkere mate van de kinderen der Christ-geloovige ouders, die in het verbond Gods geboren zijn. Ook hunner is de aanneming tot kinderen en de heerlijkheid des Evangelies en de verbonden en de beloftenissen Gods. En wel verre, dat dit zorgeloze en goddelooze menschen zou maken, gelijk onze Catholicihismen uitdrukt, of gelijk men thans wel zeggen hoort, de menschen met een ingebeelden hemel naar de hel zou laten gaan, zal deze verbondsbeschouwing, mits goed verstaan, juist het krachtigste middel wezen, om de harten onzer kinderen tot Christus te leiden. Mijn zoon, zegt de Goddelijke wijsheid bij Salomo, geef mij uw hart, en juist in dat mijn zoon ligt de sterkste drangreden, ligt het heiligste recht, om het hart van het zaad des verbonds voor Christus op te eischen.

Niet hetzelfde.

Met opzet hebben we, toen we de vraag bespraken, welke gevolgen er uit voortvloeiden, wanneer een predikant zijn ambt neerlegde om tot een anderen staat des levens over te gaan, ons bepaald tot een principieele uiteenzetting van dit vraagstuk en het noemen van bepaalde gevallen en personen vermeden. Een uiteenzetting van een kerkrechtelijk vraagstuk behoort gespeend te blijven aan alles wat aan persoonlijke polemiek zou kunnen doen denken.

Toch dient, nu in de pers namen van bepaalde personen genoemd zijn, en men er zelfs een verwijf van gemaakt heeft, dat het optreden van den eenen ex-predikant wel is afgekeurd, maar dat van een ander niet, de juiste toedracht van zaken wel te worden meegedeeld.

Geen van beide personen, op wie men het oog had, heeft, nadat hij tot een „anderen staat des levens“ is overgegaan, meer het Woord of de Sacramenten in onze Gereformeerde Kerken bediend. De bevoegdheid daartoe zou hun ook ontbroken hebben, omdat de Classis, die hun ontslag uit den dienst verleende, hen niet emeritus heeft verklaard, maar geheel uit hun ambt ontslagen heeft.

In het ene geval echter, waar de predikant zijn ambt neerleef om aan het hoofd te gaan staan van een Tehuis voor Christelijke studenten, heeft de Classis bij het ontslag uit den dienst uitdrukkelijk verklaard, dat de bevoegdheid hem werd geschenken om op uitnodiging van een kerkeraad een stichtelijk woord voor de gemeente te spreken. Of dit besluit van de Classis juist is geweest, hebben we thans niet te beoordeelen, maar kerkrechtelijk is de hier bedoelde persoon dus volkomen bevoegd om voor onze Kerken op te treden. In het andere geval, waar de predikant zijn dienst verliet om advocaat te worden, heeft de Classis alleen verklaard, dat hem verloor wordt gegeven tot een anderen staat des levens over te gaan, maar werd hem niet vergund de eere en naam van Dienaar te behouden, en zelfs niet de bevoegdheid geschenken om nog een stichtelijk woord voor de gemeente te spreken. Dat bedoelde persoon, dit toch gedaan heeft, al geschiedde het volkomen ter goeder trouw, was kerkrechtelijk dus niet in den haak.

De beide gevallen staan dus metterdaad niet gelijk, en het zou onbillijk wezen het

verwijt, dat de ander te richte

Voor K.

In hartelijken: J. C. Dondorp, Oudenbarneveldst. dum, Fr. 5.

Dringend verz.

onze scholen te

J. TERTIUS VAN het Nieuwe van VELTHUIS, Dr. J. A. C. van PONT, Prof. Dr. bij J. B. Wolters.

Dit werk, het zelfmat, tekst en evangelie begon door zijn mede hoogleraar aan de mediers „tekst van MATTHEUS“.

Aan teksten uit sche Universiteit waarde INLEIDING Hij heeft het daarna over het inhoud, schrijver evangelien, en zijden literatuur.

Met instemming in deze INLEIDING bezit in haar II. belangrijk omdert viervoudige opte in de kerk deze staan als een e viervoudigen vo zijn eigen plaats van den kanon: licht vallen op de Niet minder l hij daar schrijft hand der evangi beschrijven, moe reden. Voorreest de levens-gang vleesch geworden het kader eener g En dan ook, on hiertoe niet lee Harder terecht of maar getuigenis Christus“.

Ook trof mij, overlevering, dat de auteur is van grond als juist veel meer vóór z vaak verdedigde steeds minder v Matthië eigenlij van „reden van“ ons evangelie ge werk opgenomen zijn verbonden geheel weer toeg De LITERATU LEEUWEN, als v INLEIDING geeft, theologianten en sche en ook hom kunnen bewijzen literatuur-opgave, rekening met v roomsche geleerd Uit den tekst meen ik een v TEXTUS RECEPT neemt de hoogleer uwer is de hee heerlijkheid tot UITLEG schrijft hi want van U is de oudste handsc licht hieraan toeb samenkomst der voorgelazen, waat niet de voorleze prijsing uitsprak Een deugd va dankt mij, dat platte taal er nie Ook is niet, d laarheid het dri gemeenname Bijl Mt 6 te blijven 6: 10: „Geef o en zegt dan op vertaling is hier niet letterlijk, de denken het zuive ons zoo gemeen weergeven stoot De UITLEGGING woorden aan de e aan een practisch mag stellen.

Wat PROF. VAN evangelie in 'Tii sympathie voor f neening, ook on kunnen sterken.

2. ADOLF HO sterdam — W. B der duitische sch king voor ons HOFFMANN, die vrouw, en waar Duitsch door B enkele letter zij zich de bewerks geestverwante v

Het oorspronk door B. is er ee hollandsch boek had B. echter l aanpassing van d

Het boek, in richt zich tot me Op p. 33 lee lieve dochter! R ge reeds op aar De schrijfter i te reggen.

Het zijn er 94 Bij de goed-b deze meer dan vergest zij wel, onen minuten doorleefd, maar doorleeden, die niet.

En dat hier